

Actualisatie natuurtoets ziekenhuis Meander (locatie Elisabeth), Amersfoort

*Inventarisatie en beoordeling in het kader van
natuurwetwetgeving en -beleid*

- definitief -

ecogroen advies

in opdracht van
gemeente Amersfoort

Colofon

Titel Actualisatie natuurtoets ziekenhuis Meander (locatie Elisabeth), Amersfoort

Subtitel Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid

Projectcode 13-288

Status definitief

Datum 4 september 2013

Auteur(s) M. (Martijn) Bunskoek

Eindredactie I. (Iwan) Veeman

Veldonderzoek M.A. (Martin) Heinen

Opdrachtgever Gemeente Amersfoort

ecogroen advies

is een onafhankelijk

advies- en ingenieursbureau

gespecialiseerd in

ecologisch onderzoek & natuurontwikkeling

Emmastraat 16, 8011 AG Zwolle

038 423 64 64

www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2013)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status:

Bunskoek, M. (2013). Actualisatie natuurtoets ziekenhuis Meander (locatie Elisabeth), Amersfoort. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid. Rapport 13-288. EcoGroen Advies BV, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek	1
1.2	Huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet	2
2	Gebiedsbescherming	3
2.1	Natuurbeschermingswet	3
2.2	Ecologische hoofdstructuur	3
2.3	Eindconclusies gebiedsbescherming	4
3	Flora- en faunawet	5
3.1	Onderzoeksmethode	5
3.2	Flora	5
3.3	Vleermuizen	6
3.4	Grondgebonden zoogdieren	6
3.5	Broedvogels	7
3.6	Amfibieën	7
3.7	Vissen	8
3.8	Overige soortgroepen	8
3.9	Eindconclusies Flora- en faunawet	8
4	Geraadpleegde bronnen	9

Bijlagen

1

Samenvatting natuurwetgeving

Samenvatting

✓ Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek

Voorliggende rapportage is opgesteld op verzoek van gemeente Amersfoort in verband met de beoogde sloop van ziekenhuis Meander (locatie Elisabeth) in Amersfoort. In 2008/2009 is deze locatie reeds onderzocht door Ecogroen Advies. Dit verouderde onderzoek diende daarom geactualiseerd te worden.

De Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en het EHS-beleid verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek vindt, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming.

✓ Huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen

De planlocatie betreft het terrein van ziekenhuis Meander (locatie Elisabeth) aan de Heiligenbergerweg in Amersfoort. Het terrein bestaat met name uit de bebouwing van het ziekenhuis met daaromheen gelegen beplantingen en parkeerterreinen. Aan de westzijde grenst het plangebied aan de Heiligenbergerbeek. Gemeente Amersfoort is voornemens om ziekenhuis Meander (locatie Elisabeth) en omliggend terrein aan de Heiligenbergerweg opnieuw in te richten. De belangrijkste ingrepen zullen bestaan uit de sloop van het ziekenhuis en het verwijderen van beplanting en verhardingen. Het ketelhuis met schoorsteen aan de Heiligenbergerweg blijft overigens behouden. Na de sloop zal het plangebied worden ingericht als openbaar groen en hiermee aansluiten op naastgelegen park Randenbroek.

✓ Effectbeoordeling Beschermde gebieden

De plannen hebben geen schade aan Natura 2000- en EHS-gebieden tot gevolg. Een vervolgtraject in de vorm van een nadere toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet en EHS-beleid is dan ook niet noodzakelijk.

✓ Effectbeoordeling Beschermde soorten

Door de plannen is een belangrijke verblijfplaats van Gewone dwergvleermuis (het onderzoek in augustus-september 2013 moet uitwijzen of er nog andere (paar)verblijfplaatsen aanwezig zijn in het ziekenhuis) in het geding. Daarnaast hebben werkzaamheden in en langs de Heiligenbergerbeek mogelijk schade aan leefgebied en individuen van Kleine modderkruiper tot gevolg. Wanneer de (sloop)werkzaamheden worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen kan dit leiden tot schade en verstoring van broedende vogels. Door de plannen zijn geen andere zwaardere beschermde soorten in het geding.

✓ Eindconclusies en aanbevelingen

- Aangezien al zeker is dat door de plannen een belangrijke verblijfplaats van Gewone dwergvleermuis verdwijnt zal een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet moeten worden aangevraagd (zie paragraaf 3.3);
- Daarnaast dient bij werkzaamheden in het watermilieu van de Heiligenbergerbeek rekening te worden gehouden met de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper door te werken volgens een goedgekeurde gedragscode (zie paragraaf 3.7);
- Tevens dient rekening te worden gehouden met broedvogels door de werkzaamheden uit te voeren (of op te starten) buiten het broedseizoen (zie paragraaf 3.5);
- Voor aanwezige en te verwachten laag beschermde planten-, zoogdier- en amfibieensoorten geldt, bij ruimtelijke ingrepen, vrijstelling van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet. Het nemen van vervolgstappen is voor deze soorten dan ook niet aan de orde.

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOELSTELLING VAN DIT ONDERZOEK

Voorliggende rapportage is opgesteld op verzoek van gemeente Amersfoort in verband met de beoogde sloop van ziekenhuis Meander (locatie Elisabeth) in Amersfoort. In 2008/2009 is deze locatie reeds onderzocht door Ecogroen Advies (Heinen 2009). Dit verouderde onderzoek diende dan ook geactualiseerd te worden.

De Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en het EHS-beleid verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek vindt, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming. Een toelichting op de genoemde wetgeving is gegeven in bijlage I.

1.2 HUIDIGE SITUATIE EN VOorgenomen ONTWIKKELINGEN

Huidige situatie

De planlocatie betreft het terrein van ziekenhuis Meander (locatie Elisabeth) aan de Heiligenbergerweg in Amersfoort (figuur 1.1 volgende pagina). Het terrein bestaat met name uit de bebouwing van het ziekenhuis met daaromheen gelegen beplantingen en parkeerterreinen. Aan de westzijde grenst het plangebied aan de Heiligenbergerbeek.

Voorgenomen ontwikkelingen

Gemeente Amersfoort is voornemens om ziekenhuis Meander (locatie Elisabeth) en omliggend terrein aan de Heiligenbergerweg opnieuw in te richten. De belangrijkste ingrepen zullen bestaan uit de sloop van het ziekenhuis en het verwijderen van beplanting en verhardingen. Het ketelhuis met schoorsteen aan de Heiligenbergerweg blijft overigens behouden. Na de sloop zal het plangebied worden ingericht als openbaar groen en hiermee aansluiten op naastgelegen park Randenbroek.

Figuur 1.1 Ligging van het onderzochte gebied (geel omlijnd). Bron kaartondergrond: Google Earth

1.3 ALGEMENE OPZET

De voorliggende geactualiseerde natuurtoets is gebaseerd op één dagbezoek (daarnaast vindt nog nachtelijk onderzoek plaats naar vleermuizen), bekende verspreidingsgegevens (zie hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en ecologische principes. Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde gebieden (hoofdstuk 2) en soorten (hoofdstuk 3). Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Indien aanvullend onderzoek nodig is, is dit ook aangegeven.

2

Gebiedsbescherming

2.1 NATUURBESCHERMINGSWET

*In de **Natuurbeschermingswet 1998** is de bescherming van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000-gebieden) en Beschermde Natuurmonumenten ondergebracht. Beoordeeld dient te worden of ingrepen of activiteiten in of in de nabijheid van deze gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen waarden en instandhoudingsdoelen van deze gebieden.*

Natura 2000-gebieden

De planlocatie ligt op circa negen kilometer afstand van Natura 2000-gebied 'Arkemheen' in Gelderland. Dit Vogelrichtlijngebied is van groot belang als overwinterings- en rustgebied voor de kwalificerende soort Kleine zwaan. Daarnaast zijn voor het gebied complementaire instandhoudingsdoelen opgesteld voor Bittervoorn en Grote modderkruiper. Gezien de ligging van het plangebied binnen de bebouwde kom en de grote afstand van het plangebied tot het Vogelrichtlijngebied, zijn geen negatieve effecten te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Vogelrichtlijngebied 'Arkemheen'.

Beschermde Natuurmonumenten

Het natuurgebied 'Schoolsteegbosjes' is op een afstand van circa 2,5 kilometer het meest dichtbij gelegen Beschermde Natuurmonument. Het bestaat uit vochtig hakhoutbos, grasland en open water met een aantal bijzondere planten- en broedvogelsoorten. Gezien de afstand, de ligging van het plangebied in de bebouwde kom en de aard van de beoogde ingrepen, kan gesteld worden dat de wezenlijke kenmerken van het gebied niet aangetast zullen worden.

2.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

*De bescherming van de **Ecologische Hoofdstructuur (EHS)** komt voort uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen de groene contouren van de EHS geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet is toegestaan, tenzij er sprake is van het ontbreken van reële alternatieven en redenen van groot openbaar belang. Wanneer niet teruggevallen kan worden op het tenzij-gedeelte van het beschermingskader, zal aangetoond moeten worden dat door de plannen de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet significant aangetast worden.*

In 2008/2009 heeft Ecogroen Advies in opdracht van de gemeente Amersfoort een ecologisch onderzoek uitgevoerd (Heinen 2009) in verband met de herinrichting van Park Randenbroek (waar het ziekenhuisterrein onderdeel van is). Ten aanzien van het EHS-beleid is in genoemde rapportage beoordeeld dat negatieve effecten op de EHS naar verwachting niet zullen optreden, mits negatieve effecten van verkeer, geluid, licht en recreatieve uitloop worden beperkt door een juiste inrichting, zonering en geleiding.

De toetsing is in Heinen 2009 uitgevoerd op basis van de Structuurvisie (Gemeente Amersfoort 2009), dat als eindconcept gold. Inmiddels is er een Definitief ontwerp voor het inrichting- en beheerplan van Randenbroek (Gemeente Amersfoort 2011), dat overigens niet veel afwijkt van de Structuurvisie, maar waarvan het gewenst was dat deze vergeleken werd met de Structuurvisie om te beoordelen of de EHS-toets nog correct was. Conclusie van deze geactualiseerde EHS-toets (Sietses 2011) is dat de ontwikkelingen binnen het gebied Randenbroek (en daarmee ook het ziekenhuisterrein) juist een versterking van de verbindingsfunctie van de EVZ Heiligenbergerbeek tot gevolg zullen hebben. Een toetsing aan het 'nee-tenzij-beleid' wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

2.3 EINDCONCLUSIES GEBIEDSBESCHERMING

De plannen hebben geen schade aan Natura 2000- en EHS-gebieden tot gevolg. Een vervolgtraject in de vorm van een nadere toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet en EHS-beleid is dan ook niet noodzakelijk.

3

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ff-wet) verplicht om bij ruimtelijke ingrepen of andere nieuwe activiteiten, na te gaan of er negatieve effecten kunnen optreden op exemplaren of het leefgebied van beschermde plant- en diersoorten. Optredende negatieve effecten dienen zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd te worden. Voor schade aan strikt-beschermde soorten kan het noodzakelijk zijn om een ontheffing aan te vragen bij de Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken en bovendien compensatie te realiseren voor verlies van leefgebied of groeiplaatsen.

3.1 ONDERZOEKSMETHODE

Voorliggende ecologische beoordeling is voor een belangrijk deel gebaseerd op een locatiebezoek op 11 juli 2013. Tijdens het veldbezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (de zogenaamde tabel 2- en 3-soorten). Het onderzoek heeft zich met name gericht op de delen van het gebied waar ingrepen gepland zijn. In combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en expert judgement is vervolgens een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

Paralel aan voorliggende actualisatie wordt door Ecogroen Advies onderzoek uitgevoerd naar verblijfplaatsen van vleermuizen in het ziekenhuis. De resultaten hiervan worden in een later stadium uitgewerkt in een aparte notitie (verwachte oplevering september/oktober 2013).

3.2 FLORA

In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek uitsluitend algemene en weinig kritische plantensoorten aangetroffen. Er zijn geen beschermde of bedreigde plantensoorten vastgesteld in het plangebied. Tijdens het onderzoek in 2008/2009 is wel een groeiplaats van de laag beschermde Gewone vogelmelk (Ff-wet tabel 1-soort) aangetroffen aan de oostzijde van het ziekenhuis, nabij het ketelhuis. Deze typische voorjaarsoort is in juli niet meer goed vast te stellen. Omdat geschikt biotoop ontbreekt worden geen andere beschermde en/of bedreigde plantensoorten verwacht in het plangebied.

Mogelijk is door de plannen een groeiplaats van de laag beschermde Gewone vogelmelk in het geding. Voor laag beschermde plantensoorten van tabel 1 geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

3.3 VLEERMUIZEN

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd. Het leefgebied van de strikt beschermde vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden. Van deze drie onderdelen genieten de verblijfplaatsen de zwaarste bescherming (kader 3.1).

Kader 3.1 Vleermuizen

Het leefgebied van de strikt beschermde vleermuizen (Ff-wet tabel 3 en HR bijlage IV) bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden. Van deze drie onderdelen genieten de verblijfplaatsen de grootste bescherming. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/ zomerverblijven, baltslocaties/paarverblijven en winterverblijven.

Tijdens het onderzoek in 2008/2009 is in het ziekenhuis een grote (> 50 dieren) verblijfplaats van Gewone dwergvleermuis aangetroffen (Heinen 2009). De verblijfplaats bevondt zich in de spouwmuur van het trappenhuis aan de zuidwestzijde van de hoogste vleugel. Hier zijn in de nacht van 23 op 24 juni 2008 voortdurend in- en uitvliegende dieren en zwermgedrag waargenomen. Opvallend was dat er geen sprake van één of enkele uitvliegpunten, maar dat open voegen in de gehele muur (in totaal zes etages) gebruikt werden om in en uit te vliegen. Ook tijdens het op dit moment nog lopende vleermuisonderzoek blijkt in de spouwmuur van het trappenhuis nog steeds een grote verblijfplaats van Gewone dwergvleermuis aanwezig te zijn. Naar verwachting vervult het ziekenhuiscomplex (en dan met name de hoogste vleugel) het gehele jaar door een belangrijke functie voor Gewone dwergvleermuis als kraam-, paar- en overwinteringslocatie. De uiteindelijke resultaten van het vleermuisonderzoek worden in een aparte notitie opgeleverd (verwachte oplevering september/oktober 2013).

Aangezien al zeker is dat door de plannen een belangrijke verblijfplaats (het onderzoek in augustus-september 2013 moet uitwijzen of er nog andere (paar)verblijfplaatsen aanwezig zijn in het ziekenhuis) van Gewone dwergvleermuis verdwijnt en er in eerste instantie geen nieuwbouw plaats gaat vinden op de locatie zal een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet moeten worden aangevraagd. Mogelijk liggen er kansen voor mitigatie van de verblijfplaats in het te behouden ketelhuis met schoorsteen aan de Heiligenbergerweg.

3.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

In het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van diverse laag beschermde (Ff-wet tabel 1) grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten, zoals bijvoorbeeld Huisspitsmuis, Bosmuis, Konijn, Rosse woelmuis, Mol en Egel. Verblijfplaatsen van zwaarder beschermde soorten zoals Eekhoorn en Steenmarter (beide Ff-wet tabel 2-soorten) worden in het plangebied niet verwacht omdat hiervoor geen aanwijzingen zijn gevonden zoals vraatsporen, uitwerpselen en nesten en geschikt biotoop voor deze soorten ontbreekt.

Bij de werkzaamheden kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van laag beschermde zoogdieren verloren gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren van tabel 1 geldt, bij ruimtelijke ontwikkeling, automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze zoogdieren niet aan de orde is. Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan echter geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart-augustus). De minst schadelijke periode is september-november (mits vorstvrij).

3.5 BROEDVOGELS

Aangezien dit onderzoek een quickscan betreft, is geen broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Op basis van veldwaarnemingen, de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en expert judgement is echter wel een goede uitspraak te doen over de te verwachten soorten.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Van veel broedvogels zijn nesten alleen gedurende het broedseizoen beschermd. Nestlocaties kunnen dan buiten het broedseizoen zonder overtreding van de Flora- en faunawet verwijderd worden. Voor een aantal broedvogelsoorten geldt echter dat de nestlocaties inclusief de functionele omgeving jaarrond beschermd zijn (zie kader 3.2).

Kader 3.2 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus.

Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels zijn in het plangebied niet aangetroffen worden op basis van het ontbreken van geschikt biotoop niet verwacht. In het ziekenhuisgebouw ontbreken bijvoorbeeld geschikte nestelplekken voor soorten als Gierzwaluw en Huismus. Ook tijdens het lopende nachtelijke vleermuisonderzoek zijn geen waarnemingen van soorten als Kerk- of Ransuil gedaan. Door de plannen zijn dan ook geen jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels in het geding.

Overige broedvogels

De groenelementen in het plangebied vormen geschikt broedbiotoop voor algemene vogelsoorten als Merel, Houtduif, Tjiftjaf, Winterkoning, Koolmees, Zanglijster, Zwartkop, Groenling, Vink, Boomkruiper, Ekster en Heggenmus. Op en in het ziekenhuis zelf broeden soorten als Kauw, Scholekster en Post/Stadsduif.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broeden en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens de broedseizoen van een vogel wordt geen ontheffing verleend. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden. Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. Een soort als Houtduif kan bijvoorbeeld tot in november broedend worden aangetroffen.

3.6 AMFIBIEËN

In de Heiligenbergerbeek en de ondiepe sloten langs de Heiligenbergerweg is voortplanting van diverse algemene en laag beschermde amfibieën als Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander (allen Ff-wet tabel 1) te verwachten. Genoemde soorten overwinteren op het land in bijvoorbeeld de strooisellaag onder beplanting, onder takken- en steenbulten en in muizenholen. Voortplanting en overwintering van zwaarder beschermde soorten amfibieën wordt niet verwacht omdat daarvan geen populaties bekend zijn in en nabij het plangebied.

Bij ruimtelijke ingrepen geldt overigens automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet voor laag beschermde amfibieënsoorten. Het nemen van vervolgstappen voor de soortgroep amfibieën in deze situatie zodoende niet aan de orde.

3.7 VISSEN

Tijdens het onderzoek in 2008/2009 is in de Heiligenbergerbeek de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper (Ff-wet tabel 2) vastgesteld. Overige beschermde vissoorten zijn op basis van de aanwezige biotopen niet vastgesteld of te verwachten. Wanneer bij de inrichting van het plangebied werkzaamheden in het watermilieu plaatsvinden is mogelijk Kleine modderkruiper (leefgebied en individuen) in het geding. Als aantoonbaar gewerkt wordt volgens de voorwaarden uit goedgekeurde gedragscode dan is er voor deze soort geen ontheffing vereist. Daarom dient ter plekke zorgvuldig gewerkt te worden volgens een op de situatie toegespitst ecologisch werkprotocol (met daarin de voorwaarden uit een goedgekeurde gedragscode opgenomen) zodat de soort kan worden ontzien.

3.8 OVERIGE SOORTGROEPEN

Reptielen en zwaarder beschermde soorten uit soortgroep ongewervelden zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen en worden ook niet verwacht omdat geschikt (voortplantings)biotoop ontbreekt. Eventuele vervolgstappen zijn hier voor deze soortgroepen niet aan de orde.

3.9 EINDCONCLUSIES FLORA- EN FAUNAWET

Aangezien al zeker is dat door de plannen een belangrijke verblijfplaats (het onderzoek in augustus-september 2013 moet nog uitwijzen of er nog andere (paar)verblijfplaatsen aanwezig zijn in het ziekenhuis) van Gewone dwergvleermuis verdwijnt zal een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet moeten worden aangevraagd (zie paragraaf 3.3). Daarnaast dient bij werkzaamheden in het watermilieu van de Heiligenbergerbeek rekening te worden gehouden met de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper door te werken volgens een ecologisch werkprotocol (zie paragraaf 3.7). Tevens dient rekening te worden gehouden met broedvogels door de werkzaamheden uit te voeren (of op te starten) buiten het broedseizoen (zie paragraaf 3.5). Voor aanwezige en te verwachten laag beschermde planten-, zoogdier- en amfibieënsoorten geldt, bij ruimtelijke ingrepen, vrijstelling van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet. Het nemen van vervolgstappen is voor deze soorten dan ook niet aan de orde.

4

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Amersfoort (2009). Structuurvisie voor Park Randenbroek en omgeving. Goedgekeurd door de gemeenteraad op 7 juli 2009.
- Amersfoort (2011). Inrichting- en beheerplan Park Randenbroek en omstreken. In samenwerking met G 84 bureau voor tuin- en landschapsarchitectuur. Definitief ontwerp.
- Bekker J.P., P. Twisk & A. Diepenbeek (2010). Veldgids Europese zoogdieren. Uitgegeven door de KNNV en VZZ.
- Bos F.M., D. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay & I. Wynhoff, De Vlinderstichting (2006). De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, papilionoidea. – Nederlandse Fauna 7. Lieden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse fauna 9. nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European invertebrate survey – Nederland, Leiden.
- Dienst Regelingen (2009). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Heinen, M.A. (2009). Ecologisch onderzoek Randenbroek Amersfoort; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de natuurwet- en regelgeving. Rapport 08-071. EcoGroen Advies BV, Zwolle
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2006). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk gebied.
- Ministerie van LNV (2009). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV, Ministerie van VROM en de provincies (2007). Spelregels EHS. Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldbenadering en herbegrenzen EHS.
- Ministerie van I&M (2012). Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte.
- Sietses, D.J. (2011). Actualisatie van de EHS-toets ten behoeve van de herinrichting Park Randenbroek, Amersfoort. Notitie 8-071A. Ecogroen Advies BV, Zwolle.

Internet

- Ravon.nl (website met soortinformatie over reptielen, amfibieën en vissen)
- Telmee.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland)
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland)
- Zoogdieratlas.nl (website met zoogdierwaarnemingen in Nederland)

Biilagen

Bijlage 1: Samenvatting natuurwetgeving

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- Een aantal ongewervelden (onder andere *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor

zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

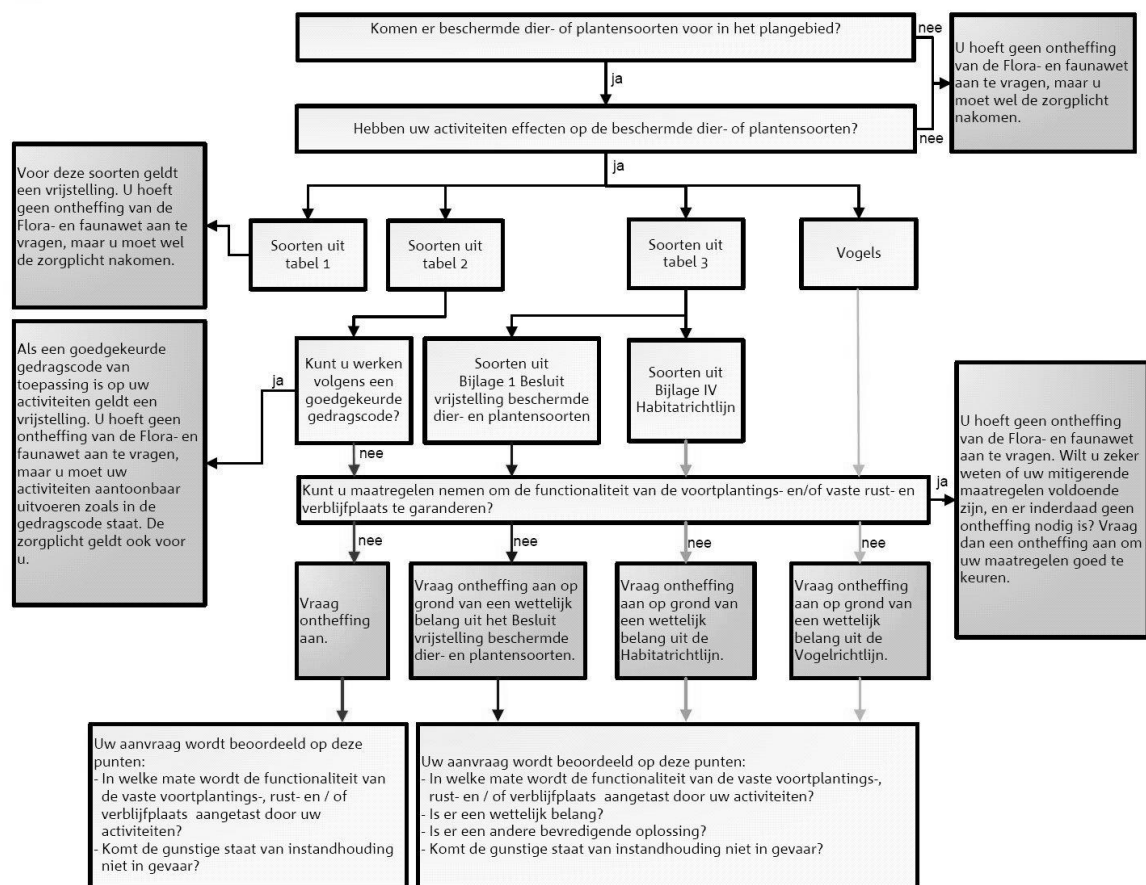
Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels¹.

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EL&I. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.